

Cor Litjens

Huizen op de dijk (1997) Tiel - Passewaay
Brons - 700 x 350 x 70

Fragmenten en monumenten

Over de verbeeldingskracht van Cor Litjens

Je bent geboren en getogen in het landelijke Deest: je bent geen echte stadsmens. Toch heb je een voorliefde voor monumentale architectuur: hoe is dat te rijmen? Geen stadsmens? Dat weet ik zo net nog niet. Ik voel me in de stad ook thuis: in Nijmegen, maar ook in Amsterdam waar ik een paar jaar een atelier had. Ik New York zou ik ook wel willen zitten. Het is - denk ik zelf - een combinatie van landschappelijke interesse en architectonische belangstelling. Die twee lijnen komen samen in mijn kijk op de gebouwde omgeving. Soms drijf ik wat meer naar de ene, dan weer naar de andere kant. De creativiteit schuift heen en weer, meestal met één uitkomst: de verbinding van natuurlijke landschap met de door de mens gemaakte architectuur.

Wilde je van jongs af aan beeldend kunstenaar te worden? Waar, hoe en waartoe ben je opgeleid en gevormd? Al vroeg had tekenen mijn volle aandacht. Ik ben daarom de lerarenopleiding (1) handvaardigheid en tekenen gaan volgen. Maar leraar ben ik niet geworden. De kunst ging mij steeds meer boeien: het zelf dingen bedenken en maken. Het begon allemaal in het voormalige klooster in Beuningen. Daar had ik mijn eerste atelier, en ook mijn eerste expositie. Tot mijn verrassing kocht Harrie Gerritz – toen al een befaamd kunstenaar – mijn eerste beeld. Overigens had ik al snel ook een atelier in Amsterdam: aan de chique Herengracht, waar ik tekende en schilderde, en mijn ogen de kost gaf. De andere helft van de week werkte ik in Beuningen. Daar had ik de ruimte om beelden te maken, met alles wat daarbij komt kijken.

Je gebruikt bij de vormgeving van je objecten abstracte, maar ook figuratieve elementen, soms zelfs naast elkaar: wil je een kloof dichten of juist vergroten? Ik zie dat eerder als een proces van samensmelten. Het is een mooie opgave om grote dingen te koppelen aan intieme details. Kennelijk heb ik een goede manier gevonden om door die samenvoeging een nieuwe beeldtaal te scheppen, een eigenstandig object. Van veraf is het een sculptuur met zeggingskracht, een beeld dat de aandacht trekt. Komt de kijker dichterbij, dan ziet hij in de details en in de afwerking een extra dimensie, die tot nadenken stemt en hopelijk de eigen fantasie prikkelt. Dat laatste is wel de bedoeling.

Een ander opvallend kenmerk is het gebruik van elementen uit de landschappelijke natuur maar ook uit bouwkunst en

Wie de kleine en grote beelden ziet, die Cor Litjens in het landschap of elders heeft mogen plaatsen, raakt onder de indruk van de creativiteit van de kunstenaar uit Deest, dat vroeger bekend was om zijn scheepswerf, maar nu woon- en werkplaats is van de man, die buiten zijn atelier ook nog ruimte vindt voor bestuurlijke activiteiten. Dat werk in diverse kunstcommissies belemmert Cor Litjens niet in zijn voortdurende zoektocht naar vormen en vondsten, zelfs buiten de legale werkelijkheid om. Het landschap krijgt bijzondere aandacht in beelden waarin een zekere abstractie gekoppeld is aan de werkelijkheid van vandaag en gisteren. Torens, burchten, molens, huizen en bekende bouwwerken rijzen op tegen een achtergrond, die van alles en nog wat kan betekenen. Karakteristiek voor het werk van Cor Litjens is de spanning tussen monumentaliteit en detaillering, tussen het natuurlijke landschap en door de mens gecreëerde architectuur. Die spanning verdwijnt vanzelf, wanneer de kijker de tijd neemt om zijn eigen fantasie de ruimte te geven.

Cor Litjens

Stadsgezicht - 1995
Nijmegen

architectuur: bergen en bomen naast bruggen en bouwsels: is dat een toevallige of bewuste combinatie? Het is een bewuste combinatie. Het landschap nodigt de toeschouwer uit om tot rust te komen: een soort van mooie eenzaamheid, die tot reflectie noopt. De bebouwing geeft de aanwezigheid van mensen aan, en dus de noodzaak van communicatie. De context van natuur, landschap, mensen en gebouwen geeft houvast in een wereld, waarin mensen elkaar nodig hebben. Ik denk aan het Stadsgezicht (2) op de Nijmeegse Prins Bernhardstraat, waarin ik de spanning tussen het grootse landschap en de bijna minuscule stad heb proberen vast te leggen. De Sint Stevenskerk is zichtbaar maar ook de huizen, die de Stichting Volksbelang destijds heeft gebouwd voor mensen, die het niet breed hadden.

In het Tielse monument (3) is een ander spanningsveld zichtbaar, maar de kloof is tegelijk overbrugd: de stedelijke bebouwing op de (gebogen) dijk in het rustieke landschap? Dat klopt. Die opdracht kwam trouwens op grappige wijze tot stand. Toen de bestuurders van Tiel mij polsten, zei ik: als jullie aan een ruimtelijke sculptuur denken, dan wil ik zelf wel een voorstel doen voor een geschikte locatie en een passend ontwerp. Ik vond een fraaie plaats aan de rand van Passewaay. Het mooie is ook, dat allerlei instanties snel akkoord gingen: het gemeentebestuur van Tiel uiteraard, maar ook Rijkswaterstaat en het Polderdistrict Maas en Waal. Je had het over wel of geen toeval. Het monument bevestigt wat ik in een gesprek met Ans van Berkum (4) heb opgemerkt: 'Ik denk dat elke goede opstelling een element van willekeur moet hebben. Ordenen is keuzes maken uit het toeval. Ordenen is toevallig vinden hoe het moet'.

Vinden hoe het moet: ligt daarin ook de wisselwerking tussen je vrije werk en een opdracht, die meer gebondenheid - en zeggenschap van de opdrachtgever - vraagt? Waarschijnlijk wel, ja. Bij mijn vrije werk kan ik meer experimenteren, grenzen opzoeken of zelfs verleggen. De daar opgedane ervaring neem ik mee in de opdrachten. Ik probeer zoveel mogelijk mijn signatuur in alle werk vast te leggen. In die zin is er sprake van een bestendige wisselwerking.

De (toenmalige) gemeente Steenderen vroeg je in 2004 alle kerkdorpen (5) te vereeuwigen, een moeilijke maar dankbare opdracht: het ene dorp is immers het andere niet? Aan die opdracht heb ik veel plezier beleefd, aan het maken, maar ook aan de enthousiaste ontvangst bij de onthulling. Het was inderdaad geen eenvoudige opdracht: één concept, maar wel in

(1) Tehatex, Nijmegen, 1976-1981

(2) Opdracht van Stichting Volksbelang bij het 100-jarig bestaan van de wijk Altrade in 1995

(3) Huizen op de dijk, brons (1997), Opdracht van Gemeente Tiel

(4) Vinden: Inleiding van Ans van Berkum in: Beeldhouwwerk – Cor Litjens, Egelpers, Velp (2006)

(5) Dorpsgezichten van Baak, Bronkhorst, Olburgen, Rha, Steenderen en Toldijk

Fragmenten en monumenten

veelvoud uitgewerkt. Ik had een half jaar de tijd gekregen. Dat is niet veel. Daarom heb ik de bewoners ingeschakeld: een historische vereniging, een schilderclub, een kermisvereniging en leerlingen van een basisschool, die met zijn dertigen karakteristieke elementen van hun eigen omgeving hebben getekend. De schilderclub maakte schilderijen, de verenigingen hielden het bij foto's. Al dat materiaal gaf mij genoeg aanknopingspunten om elk kerkdorp een eigen gezicht mee te geven. De mensen vonden het resultaat prachtig.

Democratie in de kunstwereld? Ja, een soort democratie zit er wel in. Ze hebben het gevoel zelf meegewerkt te hebben aan het beeld. Dat is natuurlijk ook zo. De betrokkenheid blijft groot, ook op langere termijn. Het is meteen een waarborg tegen vandalisme. De beelden zijn van de gemeenschap, die in de sculpturen het eigen karakter terug vindt.

Het woord gemeenschap brengt mij bij je bestuur- en adviesfuncties in diverse commissies (6) en in de kunstenaarswereld (7) : ben je naast kunstenaar ook een praatmens? Nee, ik ben geen praatmens, en evenmin een vergaderdier. Het liefst wil ik zo snel en effectief mogelijk tot zaken komen. Ik ben meer doener dan theoreticus. Maar ik wil wel verantwoordelijkheid nemen vanuit de gedachte, dat sommige zaken nu eenmaal gedaan moeten worden. Ik heb gemerkt, dat ik wel organisatorische capaciteiten heb. Die wil ik dan ook inzetten om dingen voor elkaar te krijgen. Vergeet niet: een kunstenaar is altijd alleen bezig. Het samen met andere mensen wat ondernemen, maakt het geïsoleerde leven van mij als beeldhouwer draaglijk.

In Kunstenaarscentrum De Olifant heb je veel makers van bronzen beelden zien komen en gaan? Levert dat nog bijzonder interacties op? Met Paul de Swaaf ben ik vanaf de oertijd betrokken bij de Olifant. Klaus van de Locht is helaas overleden, Huib Noorlander ook. Nog altijd doe ik een groot deel van mijn gietwerk in de Olifant. Het belang van dat kunstenaarscentrum ligt in het feit, dat het een echte, ook professionele productiewerkplaats is. Je wisselt dus heel gemakkelijk ervaringen uit, vooral op technisch en praktisch vlak. In een galerie, waar je ook medekunstenaars ontmoet, gebeurt dat niet. Daar praat je over heel andere dingen

Terug naar je werk: brons is kennelijk je lievelingsmateriaal, hoewel je ook hout, steen en glas gebruikt? Welke functie heeft

Dorpsgezicht - Ra - 2004

Dorpsgezicht - Bronkhorst - 2004

(6) Beuningen, Nijmegen, Overbetuwe, Landgoed Schovenhorst

(7) Stichting Kunstenaarscentrum 'De Olifant' Nijmegen (1984-1987 en 1994-

Cor Litjens

Bewoonde brug 1 - 1998
Brons - 57 x 16 x 14 (h) cm

Bewoonde brug 3 - 1998
Brons - 50 x 20 x 15 (h) cm

de materiaalkeuze in je werk? Voorkeur voor brons: dat kun je wel zeggen. Met brons heb ik het gevoel, dat ik daarmee alles kan doen wat ik wil bereiken. Het enige nadeel is de kostprijs. Het materiaal is duur, en voorbereiding en afwerking zijn bewerkelijk. Ik gebruik inderdaad ook hout, steen en glas. Met die materialen kan ik de monumentale sculpturen een krachtiger uitstraling geven.

Glas brengt mij bij de tafels: 'sculptures hors categorie', omdat het gebruiksvoorwerpen zijn, waarbij het esthetisch aspect anders beleefd wordt. Ik combineer de gebruiksfunctie met de vormgeving door van de tafel een landschappelijk object te maken. De glazen plaat is het water, en de schaal op de tafel een eiland. In een ander geval moeten de tafelpoten de aandacht trekken. Maar de tafel moet wel gebruikt worden. En nog iets: wanneer mensen geen of te weinig ruimte in huis hebben voor een sculptuur, dan is zulk een tafel een uitkomst.

Bruggen zijn ook een geliefd thema (8), met huizen erop, die het begrip verbinding verbeelden: een tolhuis, een herberg, een grenspost? Die huizen kunnen van alles betekenen. De brug is een verbindingweg, vaak over het water, het huis een plek om te wonen, eenzaam maar met een mooi uitzicht. Het kan ook een kroeg zijn voor voorbijgangers, of een doorlaatpost, met of zonder paspoort. Het idee van een bebouwde brug kwam op, toen ik met architect Bruysten brainstormde over de Waalsprong, het plan van de gemeente Nijmegen om aan de overzijde van de rivier een stadswijk te ontwikkelen. Zonder brug zou dat een eiland blijven. Een brug met huizen moest zorgen voor de verbinding tussen de Grotestraat en de Veerstoep in Lent. Voorbeelden heb ik genoeg gevonden: de Ponte Vecchio in Florence, de Rialtobrug in Venetië, de London Bridge voor de brand, de kapel op de brug van Avignon. Voor Nijmegen bleef het hardop denken, voor mij niet. Want ik heb een hele reeks bruggen vorm gegeven, op een haalbare schaal.

Wat bedoel je met illegale of onvoltooide bouwsels: fragmenten, modelstudies, ontwerpen met bouwstop? Die aanduidingen zitten misschien wat raar in elkaar. Onvoltooid spreekt voor zichzelf, illegaal niet. Ik doel met dat laatste woord op bouwwerken, die getroffen zijn door een tijdelijke of blijvende bouwstop. Het is geen ruïne, die verder vervalt, maar een onaf bouwsel, dat een eigen leven kan gaan leiden, tot iets nieuws kan worden. De eigenaar krijgt geen toestemming om verder te werken. Wat er staat is illegaal. Dat is de associatie. Illegaal en onvoltooid: de begrippen dekken elkaar enigszins. Hoewel: het maakt wat uit, of ik zelf besluit een bouwwerk niet af te maken.

(8) Zie ook de 'Bewoonde bruggen' of de 'Duivelsbrug' op www.litjens.nl

Fragmenten en monumenten

Bebouwde brug - Langbroek (2000)

Brons en hout - 450 x 60 x 240 cm

Cor Litjens

Een bouwstop komt van buitenaf. Dat is natuurlijk ierts heel anders.

Die aanzetten voor bouwsels: zijn dat de torso's van een kunstenaar, die meer hecht aan architectuur dan aan de menselijke vorm? Het zijn aanzetten voor fantasiebouwwerken: wanden met een deuropening, aan de binnen- of de buitenkant. Poorten, deuren in allerlei formaten, elementen voor binnensteden, lege of volle pleinen. Ik heb in de woorden van Frank van de Schoor 'vrij spel in het verkennen van de gebouwde omgeving'.

Wil je met je beelden een verhaal vertellen of staat de compositie, de ruimtelijke impressie voorop: het evenwicht tussen en van de beeldelementen? Achter ieder beeld zit wel een verhaal. De ontstaansgeschiedenis natuurlijk, maar ook een verhaal eromheen. Of er achter. Vergelijk het met een boek. Wat tussen de regels staat, dus niet opgeschreven, kan heel belangrijk zijn. De lezer moet iets kunnen toevoegen uit zijn eigen gedachtewereld. Zo is het ook met mijn objecten. Voor- en achtergrond zetten de kijker aan het denken. Als je als kunstenaar te nauwgezet werkt en alles invult, dan blijft er voor de toeschouwer weinig te raden over. Het kunstwerk is dan niet interessant. De verbeeldingskracht van de kijker activeren, dat gaat het mij om.

Ruimte voor atelierfoto

Fragmenten en monumenten

Poort (2006)

Staal en brons, 300 x 450 x 40 cm (privécollectie)